

УДК 78.75;78.21

Т.Мазена

ЄВРОПЕЙСЬКІ Й УКРАЇНСЬКІ МУЗИЧНІ ТОВАРИСТВА У ВИМІРІ СТОЛИЧНИХ КУЛЬТУР XVIII-XIX СТ.

Історичний аспект, присутність історичної свідомості необхідні в сучасній музичній науці для реконструювання різноманітних явищ музичного життя, завдяки яким культура збагачувалась протягом століть. У цьому контексті актуальною, однак мало дослідженою темою є діяльність у провідних столичних центрах музичних товариств, що виникли в сучасній формі в XVIII-XIX ст.

У зарубіжній та українській музикознавчій літературі і досі відсутні синтетичні опрацювання на тему музичних товариств та їх значення в світовій і національній культурі. Чимала кількість праць, присвячених музичним товариствам і організаціям, носить суто інформаційний характер, а їх тематикою є окремі організації або публікації статутів – як напр. робота А.Бьома, присвячена співочим товариствам у Відні, публікації Ф.Ендлера, Т.Гансена, Р.вон Пергера про Музичне товариство у Відні; М.Вюрцбургера, К.Бляукопфа, Х.Зінгера, авторів із MGG [5; 11; 13; 19; 21-23; 27]. Немало даних можна знайти у публікаціях, присвячених музичній культурі конкретних історичних періодів – наукових розвідках І.Аллін, А.Гльокнера, М.Грунднера, М.Меннінгер, В.Сейферта, Г.Вагнера, публікаціях М.Кузьміна, Л.Пархоменко, О.Сердюк, О.Уманець, О.Слюсаренко [4-7, 16; 18; 20; 24; 26], різноманітних біографіях, історичних монографіях, присвячених історії міст тощо [9; 12; 15; 17; 18].

Мета даної статті – висвітлити значення та місце музичних товариств в історії музичної культури.

У музикознавчій літературі терміном *музичні товариства* (*Musical Societies, Musikgesellschaft, Musikverein*) прийнято вважати організацію людей, які зустрічаються для спільного музикування або вивчення, культивування традицій давньої музики. Їх діяльність регулюється статутом та актами. Засади сучасних товариств суттєво змінилися у порівнянні з традиційними, створеними наприкінці XVIII-XIX ст. Вони не лише об'ємні, але й диференційовані, діють за принципом спеціалізації. Музичні товариства часто виступають як охоронці національних та міжнародних інтересів музикантів, композиторів, музикознавців, займаються публікацією зібрань творів, дослідженнями історії музики тощо [8; 12; 14; 21; 25]. Поява музичних товариств у XVIII-XIX ст. та їх роль в організації музичного і суспільного життя – логічний історичний процес, віддзеркалення тогочасних духовних потреб суспільства, артефакт епохи Просвітництва та романтичної естетики, європейських тенденцій розбудови національно-культурної ідентичності.

На зміну освіченому абсолютизму XVIII ст., де ідея спільноти полягала на елітарності походження, класовості, а не духу, пануванню диктату освічених аристократів у всіх сферах суспільного життя, зокрема й мистецтві, наприкінці XVIII – початку XIX ст. приходять епоха, в якій ідея спільноти, братства набуває іншого значення, а мистецтво, яке з часом займає місце релігії, стає об'єднуючим принципом, виразником прагнень самовиразу народів і націй.

В епоху Просвітництва музичне мистецтво істотно демократизується. В організації музичного життя зростає значення меценатської діяльності міщанства, що складає основну масу театральної та концертної публіки. Саме вона через купівлю квитків або абонементів підтримує публічні концерти, що наприкінці XVIII ст. набувають популярності. В XIX ст. процес поширення музики в суспільному житті динамізувався. Поступово зростає кількість слухачів та виконавців із різним ступенем музичної підготовки, збільшується доступність інструментарію, нот. Наступає активний розвиток музичної комунікації – популяризувалось

камерне, салонне музикування, розповсюджується гастрольна практика, публічні виступи та концерти як нові форми музичного життя. Зростає значення консерваторій, що діяли не лише як освітні музичні заклади, але й як центри суспільно-культурного життя. Консерваторії приваблювали увагу не лише майбутніх студентів і педагогів, але завдяки численним концертам знаходились у полі уваги любителів музичного мистецтва. Іншим важливим музично-культурним осередком у XIX ст. стали стаціонарні музичні театри, засновані в багатьох столицях раніше, проте зведення спеціальних будівель припадає здебільшого на середину – другу половину XIX ст.

Отже, вже до початку XIX ст. сформувалась система спеціальних музичних закладів, де отримувался якісний музичний продукт, що замінив любительську недосконалість виконання. До кінця XIX ст. майже в кожному західно- і східноєвропейському місті існували музичні товариства. Взірцем були ті, що діяли в столицях – Парижі, Відні, Берліні. Саме там відбувалась апробація сучасних форм організації музичного життя. На їх взірць наприкінці XVIII-XIX ст. в Україні відбувається адаптація на місцевому ґрунті суспільного інституту музичних товариств.

Столиця Франції стала одним із найбільших музичних центрів Європи з найдавнішими мистецькими традиціями, а у XVIII ст. Париж став центром концертного життя Європи. Громадські та приватні концерти на той час вже відбувались, однак їх відвідувачів не можна було називати публікою: йшлося про групу запрошених, доступ на концерт мали вибрані. Від 1725 р. організувались перші публічні «Духовні Концерти» (*Concerts Spirituels*), що виходять за межі аристократичних салонів і ситуація поступово змінюється. Академічне Товариство «Діти Аполлона» (*La Societe Academique des Enfants d'Apollon 1741-1880 pp.*), створене в 1741 р., об'єднувало любителів та професіоналів (оркестр товариства в 1762 р. нараховував від 60 до 80 музикантів) для виконання різноманітного репертуару. Від 1784 року товариство почало організувати один публічний концерт на рік, вхід на який був вільний за квитками. В концертних вечорах «Товариства концертів-змагань» (*Societe du concert d'emulation*), товариства «Мелофілетів» (*Melofilia*), спільно виступали професіонали і аристократи-аматори. Щорічні цикли концертів влаштовувала і «Королівська Академія Музики» (*l'Academie royale de musique*). З 1770 р. почало функціонувати товариство «Концерти Аматорів» (*Concert des Amateurs*), засноване Ф.Ж.Госсеком (Gossec), яке виконувало твори тогочасних композиторів, зокрема, все більш популярного у Парижі Й.Гайдна.

У 1782 р. Ч.М.де ла Хай (Charles Marin de La Haye), граф К.Ф. МР.д'Оньї (*Claude Francois Marie Rigoley d'Ogny*) створили аристократичне товариство «Концерти Олімпійської Ложі» (*Concert de la Loge Olympique*), диригентом якого став шевальє де Сент-Жорж. Концерти відбувались як у королівському палаці, так і в аристократичних домах. У різний час товариство нараховувало майже 360 членів, серед яких було 29 адміністраторів, 24 «членів-соратників» і 65 учасників концертної групи. Приналежність до товариства передбачала щорічні внески 120 ліврів, для відвідування 12 річних концертів. Оркестр товариства був настільки досконалий, що королева Марія-Антуанетта і її придворні регулярно відвідували його концерти; у репертуарі – твори тогочасних композиторів, м. ін. Паризькі симфонії ор. 82-87 Й.Гайдна [28].

У XIX ст. за інтенсивністю концертного життя Париж посідав одне з перших місць в Європі. З'явилися демократичніші концертні товариства. Наприклад, засноване 1828 р. «Товариство Концертів Паризької Консерваторії» (*Societe des concerts du Conservatoire*), де з концертами симфонічної і камерної музики виступали відомі професійні музиканти і студенти. Загальнодоступні цикли концертів класичної музики проводило засноване 1851 р. Ж.Е.Паделу (Jules Etienne Pasdeloup) «Товариство Молодих виконавців» (*Societe des jeunes artistes*), на зміну яким у 1861 р. прийшли «Популярні концерти класичної музики» (*Concerts populaires de musique classique*). Їх метою була популяризація симфонічної музики для широкої аудиторії, білети на концерти, що відбувались у Цирку Наполеона (тепер Cirque

d'Hiver, зала на 4000 осіб), були недорогими, тож приваблювали численну публіку [29].

Суттєву роль відігравали товариства: «Концерти Валентино» (*Concerts Valentino 1837-1841 pp.*), «Національне Музичне Товариство» (*La Societe Nationale de Musique 1871p.*), «Національні Концерти» (*Concert National L'Orchestre Colonne 1873 p.*), «Товариство Священної Гармонії» (*Societe de l'Harmonie sacree 1873 p.*), «Духовні Концерти в Сорбонні» (*Concerts spirituels de la Sorbonne 1898-1914 pp.*) та ін.

У Парижі було популярним і хорове виконавство, що поступово переміщалося з церков у концертні зали. В 1820 р. Ш.Сельєр заснував товариство хорової музики «Сесілья» (*Societe Sainte-Cecile*). Велику роль відіграли хори аматорського товариства «Орфеон» (*Orpheon*); «Товариство Вокальної Релігійної та Класичної Музики» (*la Societe pour la musique vocale religieuse et classique, 1843 p.*) виконувало твори композиторів XVI-XVII ст.; товариство «Конкордія» (*Concordia 1879 p.*) спеціалізувалося на виконанні творів Й.С. Баха і Г.Ф. Генделя [17].

В Австрії форми концертного-товариського життя теж поступово демократизувалися. На музичні вистави при дворі і в будинках віденських вельмож, допускалася широка публіка. В 40-х рр. XVIII ст. під егідою віденських просвітителів створено доступний Бургтеатр (*Burgtheater*).

Чималий внесок у справу музичної освіти зробили віденські меценати: Естергазі (на службі у них у різний час були Й.Гайдн і Ф.Шуберт); князь Лобковіц та ін. В їх аристократичних салонах, домашніх «ексклюзивних» концертах, Й.Гайдн, В.А. Моцарт, Л.Ван Бетховен вперше удостоїлись виконання своїх сонат, тріо та квартетів [23; 4]. Відень мав багаті традиції організації музикантів у товариства, славився великою кількістю аматорських об'єднань, які влаштовували публічні концерти та домашні музичні вечори.

1771 р. у Відні придворний капельмайстер Ф.Гасманн (*Florian Gassmann*) створив «Віденську Музичну Асоціацію» (*Wiener Tonkünstler-Sozietat*), реорганізовану в 1868 р. в товариство «Гайдн»), що стало наступником заснованої 1288 р. першої музичної спілки Відня – «Цеху св. Миколи» (*St.Nikolaus Zeche*) [22; 18]. Це було музичне об'єднання, до якого входили пенсіонери – колишні музиканти придворної капели.

Ще у перші десятиліття ХХ ст. це товариство існувало як «Товариство Пенсіонерів ім. Гайдна», організувало щорічно 4 симфонічні і ораторійні концерти [23; 3]. До заснування в 1811 р. «Товариства друзів музики» це об'єднання було першим професійним музичним товариством із регулярними платними загальнодоступними концертами 4 рази на рік [6]. Попередником «Товариства друзів музики» є утворене в 1752 р. перше віденське об'єднання аристократів-меломанів, що влаштовували прилюдні симфонічні та вокальні концерти на сцені *Burgtheater*. Неодноразово влаштовувались циклічні концерти. Р.фон Пергер пише, що після невдалої спроби барона Нойвірта в 1805 р. організувати 16 абонементних недільних концертів, 1807 р. князь Трауттмансдорфф і граф М.Дітріхштайн заснували і очолили «Аристократичні любительські концерти» (*Adeligen Liebhaber Konzerte*), де симфонічний оркестр виступав для ексклюзивної публіки. З цим оркестром виступав Л.Бетховен, диригуючи увертюрою «Коріолан», III і IV симфоніями, а Й.Гайдн диригував ораторією «Створення світу».

«Товариство Друзів Музики» (*Gesellschaft der Musikfreunde*, спочатку «Товариство Друзів Музики Австрійської Імперії *Gesellschaft der Musikfreunde des osterreichischen Kaiserstaates*), виникло у Відні 1811 р. [10,13,23]. Основним завданням Товариства стало створення «Музичної Консерваторії», у якій учні могли б вивчати спів, декламацію (художнє читання), гру на інструментах, генерал-бас (гармонію), аналіз форм та інші предмети, які давали б їм всебічну музичну освіту [19]. 1817 р. створено співочу школу (*Singschule-Chorubungsanstalt*), якою керував А.Сальєрі [23; 37], а у 1819 р. – скрипкову, згодом утворено класи віолончелі, духових інструментів тощо.

Відповідний рівень педагогів та навчальних програм дав можливість 1821 р. перетворити школу «Товариства» у консерваторію. При «Товаристві» засновано архів

рукописів, бібліотеку, музей цінних інструментів та рідкісних видань. Утворений при ньому аматорський оркестр 4-6 разів на рік виступав із публічними концертами. Віденське «Товариство Друзів Музики» відіграло значну роль у розвитку австрійської музичної культури. Його метою стала пропаганда музичної творчості та освіти серед найширших верств населення Відня. До програм товариство включало вельми розмаїтий репертуар.

Після 1701 р., коли Берлін став резиденцією пруського короля, музичне життя значно поживалось, головню завдяки королю Фрідріху II, що в 1740 р. прийшов до влади. Цю епоху почали називати «золотим століттям» музики в Берліні.

Тут творили найвидатніші музиканти епохи – К.Ф. Е.Бах (Carl Philipp Emanuel Bach), К.Г. (Carl Heinrich) та Й.Г. Граун (Johann Gottlieb Graun), Ф.(Franz) та Й.(Johann) Бенда (Benda), Й.Ф. Рейхард (Johann Friedrich Reichardt), К.Шафратт (Christoph Schaffrath), Й.Г. Янітш (Johann Gottlieb Janitsch), Й.Й. Кванц (J.J.Quantz) та ін.

Тривалий час концертне життя Берліна розвивалося мляво, його осередками залишалися аристократичні салони та приватні дома. Публічне концертне життя зароджується з другої пол. XVIII ст. Концерти придворних артистів, гастролерів, виконання ораторій організує засноване 1749 р. «Товариство Музичних Вправ» (*Musikubenden Gesellschaft zu Berlin*) [26]; інструментальна музика звучить на організованих Х.Ф. Шале (Christian Friedrich Schale) концертах *Асамблеї* та щотижневих п'ятничних концертах товариства *Музична Академія*, заснованої в 1740 р. Й.Г. Янітшом. *Музична Академія* була першою з серії подібних організацій, що виникли після 1750 року. З 1783 р. Й.Ф. Рейнхард організував «Духовні концерти», на які продавались квитки і до кожного друкувались програмки [7; 165-168].

Під кінець XVIII – поч. XIX ст. церква та аристократія поступово втрачають провідну роль, зростання ролі міщанства в житті міста призводять до створення доступніших форм музичного мистецтва. В 1786 р. відкривається Національний оперний театр з публічними виставами, виконуються твори німецьких композиторів, ставляться опери В.А. Моцарта.

Заснування у 1791 році К.Ф.Х. Фашем (Carl Friedrich Christian Fasch) «Співочої Академії» (*Die Sing-Akademie*) сприяло музичному вихованню публіки, ознайомленню з шедеврами класики. Розповсюдження отримали співацькі об'єднання, чоловічі хорові товариства «Лідертафель» (*Liedertaffel*), перше з яких засноване 1809 р. К.Ф. Цельтером. У 1847-1911 рр. функціонувало «Співацьке товариство Штерна» (*Gesangverein Stern*) [9], яке пропагувало творчість Л.Бетховена і Ф.Мендельсона та старовинну німецьку музику [15]. В 1813 р. К.Мьозер (Karl Mozer) організував публічні квартетні вечори, де виконувались твори Гайдна, Моцарта і Бетховена, а від 1816 року – симфонії та увертюри віденських класиків. З часом камерні зустрічі перетворились у регулярні симфонічні вечори за участю артистів Королівської капели. Певне значення в розвитку музичної культури Берліна в XIX ст. мали паркові концерти, в яких брали участь як професійні, так і аматорські колективи. Протягом XIX ст. у Берліні зростає кількість сольних концертів місцевих музикантів та гастролерів, розвивається камерно-інструментальне музикування [7].

Наприкінці XVIII – початку XIX ст. практика створення музичних товариств прийшла в Україну. Цей період став важливим етапом національного культурного відродження, поживалення діяльності освіченого українського дворянства. Зацікавлення музикою, що спостерігалось серед інтелігенції, освіченого українського дворянства, міщанства, спричинило до пошуків шляхів налагодження організованого, систематичного концертного життя [2]. У Києві, де від початку XIX ст. інтенсивно розвивалось аматорське музикування, були спроби утворення музичних об'єднань. Граф Ільницький в 1833 році подав клопотання про заснування Філармонічного товариства, однак ця ініціатива не увінчалась успіхом. Щось на зразок музичного клубу під назвою «Товариство любителів музики» виникло в 1848 році.

Влаштуваючи аматорські концерти (подібного роду об'єднання повстало у Львові наприкінці XVIII ст.), що мали успіх у слухачів, їх організатори велику частку зібраних коштів віддавали на користь притулків. У цьому ж році засновано «Симфонічне товариство

любителів музики і співу», що проіснувало недовго, але зуміло організувати ряд камерних і симфонічних концертів. Від 1854 року в Києві функціонувало німецьке «Київське Співоче Товариство» (*Kijewer Gesang Verein*), що під такою назвою проіснувало понад півстоліття і після 1905 року перетворилося на «Київське Німецьке Товариство». Серед киян це Товариство набуло назви «Філармонія Німеччини», що влаштовувало концерти, музичні та літературні вечори, драматичні вистави тощо, спочатку для місцевої німецької общини. Членами Товариства були вчителів та музиканти, що працювали в Києві. В 1854 р. Товариство виконанням «Аліллуйя» з «Месії» Генделя та «Небеса сповістять» зі «Створення світу» Гайдна відсвяткувало освячення нової кірхи, а в 1863 р. за ініціативою Товариства була поставлена ораторія «Stabat Mater» Дж.Россіні [4; 39-40].

У Києві діяли також й інші музичні гуртки, що об'єднували аматорів та професіональних музикантів. Доволі часто відбувалися гастрольні виступи приїжджих артистів-інструменталістів та вокалістів [4; 6].

Від 1843 року при Київському університеті розпочав творчий шлях хор студентів. Л.Пархоменко пише, що «(...) перший хоровий осередок університету постав 1843 року (...)», до чоловічого складу якого доукомплектували малолітніх бурсачків Софіївського духовного училища (дисканти та альти) [5; 52]. Це був церковний хор, що брав участь у літургійних богослужіннях. Проте автор стверджує, що «(...) у подальшому церковний хор університету, який працював без перерв майже 75 років, понад свою службову функцію відіграв роль мистецького центру, що притягав до себе розмаїтий співочий контингент студентства. На його основі формувалися вільні артистичні осередки, діяльність яких тяжіла до широких орбіт міського концертно-театрального мистецького життя. Набуті хористами спеціальні навички давали можливість активній частині цього студентства виходити на шляхи широкої художньо-громадської діяльності – фольклористичної чи мистецько-просвітительської» [5; 52-53]. В 1859 році при університеті засновано просвітительське Товариство співів та музики (яке невдовзі влада ліквідувала – Т.М.), що ставило своїм завданням концертне ознайомлення широкої публіки з кращими прикладами музичної творчості. З Студентським хором пов'язана діяльність М.Лисенка, який на початку 70-х рр. намагався створити «стаціонарне хорове товариство», яке, проте, невдовзі розпалося. Разом із тим університетський хор продовжував із перервами існувати, останні 10 років – під керівництвом О.Кошиця [5].

Заснування у Києві в 1863 р. відділення Імператорського Російського музичного товариства та відкриття оперного театру вплинуло на поживлення музичного життя міста. Почали влаштовуватись симфонічні, камерні та вокальні вечори. Для забезпечення високого виконавського рівня концертних виступів та оперних вистав необхідні були добре підготовлені спеціалісти. Завдяки зусиллям дирекції Київського відділення Імператорського Російського музичного товариства, на початку 1868 р. у Києві засновано перший в Україні та Росії спеціальний музичний навчальний заклад середнього профілю – музичне училище. Воно мало тоді п'ять класів – гри на фортепіано, скрипці, віолончелі, співу і теорії музики [3].

Як свідчать наведені факти, у столицях Західної та Східної Європи в період XVIII-XIX ст. існувала значна диференціація і різновекторність форм, способів і завдань діяльності аматорів, що збирались для спільного музикування, об'єднаних в музичні товариства під різною назвою. Існували однопрофільні (концентрувались на виконавстві тільки вокальних чи інструментальних сольних творів, чи об'єднували шанувальників камерно-вокального або інструментального виконавства), або учасників хорів та оркестрів (симфонічних, духових); і багатопрофільні, що передбачали наявність усіх різновидів музичного виконавства. Музичні товариства різного типу, інтегровані з іншими напрямками культурно-просвітницької діяльності, протягом другої пол. XVIII – до Першої світової війни, а в деяких випадках і до Другої світової війни залишились одними з важливіших центрів духовного життя міста, краю, а в сукупності навіть країни. У бездержавних же націях вони взагалі стали одним із

найважливіших чинників національної ідентифікації і стимулів боротьби за незалежність.

Джерельні приписи

1. Белявіна Н. Концертування як вид творчої діяльності в музичному житті європейських країн у XVIII ст. / Н.Белявіна. – Режим доступу: <http://www.Newacropolis.org.ua>.
2. Бурдейна-Публіка Т. Філармонічні товариства у соціокультурному житті України другої половини XIX – першої половини XX ст. / Т.Бурдейна-Публіка // Наук. зап. Тернопільського нац. пед. ін-ту ім. В.Гнатюка; Нац. муз. академія ім. П.Чайковського. – Тернопіль-Київ, 2009. – С. 89-94.
3. Київське державне музичне училище ім. Р.М. Глієра / Відп. за вип. В.Козин. – К., 1993. – С. 4.
4. Кузьмін М. Забуті сторінки музичного минулого Києва / М.Кузьмін. – К.: Музична Україна, 1972. – 39 с.
5. Пархоменко Л. До історії хору Київського університету / Л.Пархоменко // Українське музикознавство. Вип. 19. – К.: Муз. Україна, 1984. – С. 52-63.
6. Сердюк О. Українська музична культура: Від джерел до сьогодення / О.Сердюк, О.Уманець, О.Слюсаренко. – Харків, 2002. – 426 с.
7. Allihn I. Organisation und Formen der Organization des Musiklebens in Berlin im ausgehenden 18. Jahrhundert. iLe concert et son public: mutations de la vie musicale en Europe de 1780 a 1914 (France, Allemagne, Angleterre). – Paris 2002. – P. 165-168.
8. Apel W. The Harvard Dictionary of Music. – Second Editions, Revised and Enlarged. – Harvard University Press, 1972. – P. 780-782.
9. Birkin K., H. von Bulow: A Life for Music. – Cambridge University Press, 2011. – P. 93.
10. Blaukopf K., Singer H. – Musikfuhrer Wien, 1957.
11. Bohm A. Geschichte des singvereines der Gesellschaft der Musikfreunde in Wien. – A. Holzhausen, 1908. – P. 208.
12. Der Brockhaus. Musik-Personen, Epochen, Sachbegriffe. – Mannheim, Mainz, 1982. – P. 389-390.
13. Der Wiener Musikverein / hrsg. von F. Endler [mit einem Beitrag von Otto Biba]. – Wien: Edition Wien, 1988. – 2. Aufl. – P. 152.
14. Douglas John R. Musician and Composer Societies: A World Directory. – B: Notes Second Series, Vol. 34, No. 1 (Sep. 1977) – P. 39-51.
15. Eitner R., Stern J. Allgemeine Deutsche Biographie 36 (1893). – С. 106-107.
16. Glockner A. Die Welt der Bach-Kantaten Vol. 2 Johann Sebastian Bachs weltliche Kantaten. Bachs Leipziger Collegium musicum und seine Vorgeschichte. Ed.: Christoph Wolff/Ton Koopman published by Metzler/Barenreiter, 1997. – С. 105-117.
17. Grande Encyclopedie. Ed. 1971-1976. – P. 3499-3500.
18. Grundner Michael. Die Munzstätte Wien im 15. Jahrhundert-Organisation und Verwaltung im Spiegel spatmittelalterlicher Handschriften-GRIN Verlag 2007. – P. 22.
19. Hansen Theofil. Das Musikvereinsgebäude in Wien. Allgemeine Bezeichnung mit Abbildungen. – Wien, 1870. – С. 2-8.
20. Menninger Margaret Eleanor. Kulturelle Philanthropy im Leipzig des neunzehnten Jahrhunderts. In: Zwischen Markt und Stadt: Stifter und Stiftungen im transatlantischen Vergleich. – Leipziger Universitatverlag 2001. – Comparativ 11 (2001), Heft 5/6. – P. 30-51.
21. MGG: Allgemeine Enzyklopadie der Musik, Friedrich Blume, Ludwig Finscher- Collegium Musicum. – T. 2, Kassel-Basel 1952. – P. 1554-1562.
22. MGG. Bd. 14, Bahnenreiter Verlag, Kassel 1989. – P. 600-613.
23. Richard von Perger, Geschichte der K. K. Gesellschaft der Musikfreunde in Wien. – Wien, 1912 – P. 3-37.
24. Seyfferth Wilhelm. Die Gewandhaus-Concerte in Leipzig, 6.

25. The New Harvard Dictionary of Music. Edited by Don Michael Randel. – Harvard University Press, 1986. – P. 754-756.
26. Wagner Gunter. Anmerkungen zur Berliner Zeit Carl Philipp Emanuel Bachs. JB/Staat Inst Mf. – 2001(2001). – P. 45-72.
27. Wurzbürger M. Die Konzerttätigkeit des Musikvereins «Euterpe» und des Winterstein-Orchesters im 19. Jahrhundert. In: Die Musikstadt Leipzig Bd. 4 – Leipzig: 1966. – 43 p.
28. <https://sites.univ-lyon2.fr/musiquefr-18/salles/paris/salleconcert/concert/concertfrt.html>.
29. <http://www.concertspasdeloup.fr/Historique.html>.
30. <http://www.archive.org/stream>.
31. <http://philidor.cmbv.fr/jlbweb/jlbWebhtml>.

Резюме

Розглянуто історію та діяльність музичних товариств і музичних організацій, існуючих в столицях Західної й Східної Європи – Парижі, Відні, Берліні, Києві в XVIII-XIX ст. та їх значення в організації музичного життя.

Ключові слова: музична культура, музичне товариство, музичне об'єднання, музикант-аматор, концерт, музичне виконавство.

Summary

Mazepa T. European and Ukrainian musical societies are in measuring of capital cultures of XVIII of – XIX century

In the article history and activity of musical societies and organizations is examined in the capitals of Western and East Europe – Paris, Vienna, Berlin, Kiev. Attention is concentrated on determination of function of associations in musical life of Europe XVI-XIX ages.

Key words: musical culture, musical society, musical association, musician-amateur, concert, musical performance.

Аннотация

Рассматривается история и деятельность музыкальных обществ и организаций в столицах Западной и Восточной Европы – Париже, Вене, Берлине, Киеве. Внимание сосредоточено на определение функции творческих объединений в музыкальной жизни Европы XVIII-XIX веков.

Ключевые слова: музыкальна культура, музыкальное общество, музыкальное объединение, музыкант-дилетант, концерт, музыкальное исполнение.